

25. aprillil 1990. a. võttis Harju Maakonna Volikogu vastu otsuse esmatasandi omavalitsusorganite juures asuvatele alaealiste asjade komisjonidele täiendavate õiguste delegerimise kohta. Eesti NSV Ministrite Nõukogu j.a. Vabariiklik alaealiste asjade komisjon (käsolevaks ajaks on lõpetanud tegevuse) andis oma 25. 05. 1989. a. otsusega õiguse Harju maakonnas moodustada linnadel, alevitel ja külanõukogudel (valdadel) alaealiste asjade komisjonid, mis tegutsevad «Alaealiste asjade komisjonide põhimääruse» (edaspidi AAK põhimäärus) alusel. AAK põhimäärus on kinnitatud Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 24. 04. 1986. a. seadlusega, mis käsitlevaks ajaks on saanud takistuseks elu kiiresti muutunud vajadustele.

Harju Maakonna Volikogu otsustas linnade, alevite ja külanõukogude (valdade) omavalitsusorganite juurde moodustada alaealiste asjade komisjonid hiljemalt 1. juuniks 1990. a. Kuna kehtiv AAK põhimäärus on jätnud alevite ja külade alaealiste asjade komisjonidele nii vähe õigusi, et nende vähestega ei saaks üldse tulemuslikult töötada, siis ongi volikogu otsusega delegeritud neile täiendavad õigused.

Kohalikud alaealiste asjade komisjonid võivad arutada alaealiste tööle suunamise küsimusi, alaealiste õiguserikkumisi (v.a. 14–18-aastaste alaealiste poolt toimepandud kuriteotunnustega tegusid, kui nende suhtes keelduti kriminaalasja algatamisest või lõpetati kriminaalasi «Eesti NSV kriminaalprotsessi koo-

# TAASAVASTATUD VANA

deksi» § 8 alusel, milliste arutamine toimub vastavalt AAK põhimäärusele Harju Maakonna Valitsuse j.a. alaealiste asjade komisjonis). Nüüdsest arutatakse kohalikes alaealiste asjade komisjonides (AAK põhimääruse § 17) järgmisi asju:

1) ühiskonnaohtlikke tegusid, mida on toime pannud kuni 14-aastased alaealised;

2) 14- kuni 16-aastaste alaealiste poolt toimepandud ühiskonnaohtlikke tegusid, mis ei ole ette nähtud «Eesti NSV kriminaalkodeksi» §-s 10 lg. 2;

3) kuni 16-aastaste alaealiste poolt toimepandud liikluseeskirjade rikkumisi;

4) 16- kuni 18-aastaste alaealiste poolt toimepandud administratiivõiguserikkumisi (välja arvatud miilitsatöötaja või rahvamalevlase seadusliku korralduse või nõudmise kuritahtliku eiramise asjad);

5) alaealiste poolt toimepandud muid ühiskonnastaseid tegusid;

6) alaealiste õppimisest või tööst kõrvalehoidumist.

Komisjonide moodustamisest alates ei ole vaja noortel tulla enam Tallinna, et saada luba tööle minna. Alaealist võib üldhariduskoolist või muust õppeasutusest välja arvata ainult selle linna-, alevi-, või külanõukogu (valla) alaealiste asjade komisjoni nõusolekul, kelle territooriumil kool asub.

Kohalikud alaealiste asjade komisjonid võivad kohaldada kõiki AAK põhimääruse §-s 18 ettenähtud mõjutusvahendeid, v.a. lg. 8 ja 9 (alaealise suunamine eri-ravikasvatusasut-

tusse ja alaealise paigutamine eri-õppekasvatuasutusse, milliste kohaldamine toimub vastavalt AAK põhimäärusele Harju Maakonna Valitsuse j.a. alaealiste asjade komisjoni poolt):

1) kohustada vabandama kannatanu ees avalikult või muul viisil;

2) teha hoiatus;

3) teha noemitus või vali noomitus;

4) kohustada alaealist, kes on saanud 15-aastaseks, hüvitama tekitatud materiaalne kahju, kui alaealine saab iseseisvat töötasu ja kui kahjsumma ei ületa 50 rubla, või kohustada teda oma tööga hüvitama tekitatud materiaalne kahju, kui see ei ületa 50 rubla;

5) määrata alaealisele, kes on saanud 16-aastaseks ja kes saab iseseisvat töötasu, rahatrahvi seaduses ettenähtud juhtudel ja ulatuses;

6) anda alaealine vanemate või neid asendavate isikute, samuti töökollektiivi või ühiskondliku organisatsiooni nõusolekul viimaste järelevalve alla;

7) anda alaealine töökollektiivi või ühiskondliku organisatsiooni taotlusel nende käendusele.

Alaealiste paigutamist alaealiste vastuvõtu- ja jaotuspunkti teostab vastavalt AAK põhimäärusele Harju Maakonna Valitsuse j.a. alaealiste asjade komisjon.

Samuti võivad kohalikud alaealiste asjade komisjonid vanematele või neid asenda-

vatele isikutele määrata laste kasvatamise ja õpetamise kohustuse kuritahtliku täitmata jätmise eest või alaealise poolt toimepandud õiguserikkumiste eest järgmisi mõjutusvahendeid (AAK põhimäärus § 19):

1) avaldada ühiskondlik laitus;

2) teha hoiatus;

3) kohustada hüvitama alaealise poolt tekitatud kahju, kui kahjsumma ei ületa 50 rubla;

4) määrata rahatrahvi kuni 30 rubla, aga kuni 16-aasta vanuste alaealiste avalikesse kohtadesse jooanud olekus ilmumise eest või nende poolt alkohoolsete jookide pruukimise eest — vanematele või neid asendavatele isikutele rahatrahvi 30—50 rubla, alaealise viimise eest jooalseisundisse — 50—100 rubla.

Alaealiste asjade komisjonid võivad materjalid vanemate või neid asendavate isikute kohta üle anda arutamiseks seltsimehelikule kohtule, ühiskondlikele organisatsioonidele või töökollektiividele.

Praktikas lahendavad alaealiste asjade komisjonid igasuguseid probleeme, mis tekivad laste kasvatamisel ning nende õiget lahendust leida polegi nii kerge, sest alati tuleb arvestada konkreetseid asjaolusid.

Kohalike alaealiste asjade komisjonide poolt määratud rahatrahvid laekuvad vastava esmatasandi omavalitsusorgani arvele ja leian, et need tuleb kasutada eeskätt laste huvideks.

Linna-, alevi- ja külanõukogude (valdade) j.a. alaealiste asjade komisjonide otsuste peale võib 10 päeva jooksul pärast otsuse tegemist edasi kaevata Harju Maakonna Valitsuse j.a. alaealiste asjade komisjonile.

Harju Maakonna Volikogu pöördub seadusandliku initsiatiivi korras Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi poole täienduste sisseviimiseks AAK põhimäärusesse, «Eesti NSV töökoodeksisse» ja «Eesti NSV administratiivõiguserikkumiste koodeksisse».

Eesti Vabariigi ajal tegutsesid valdades vaestelastekohud ja maakonna ning valla- valitsuste juures hoolekandenoõukogud. Praegustel alaealiste asjade komisjonidel (nimetus pole tähtis, vaid tegevuse sisu) on lahendada sarnaseid küsimusi, mida arutati XX sajandi vahetusel Balti Kubermangu vaestelastekohutes ja Eesti Vabariigi hoolekandekohtutes ehk vaestelastekohtutes. Eesti Vabariigis tegutses 350 vaestelastekohut, kes juhindusid oma tegevuses «Üldisest kubermangu seadusest» (Vene keisri poolt kinnitatud 1889. a.), «Balti eraseadusest», «Tsiviilseadusest» ning «Eesti Vabariigi hoolekandeseadusest».

Ehk on nüüdki siiani kehtinud nõukogulikest seadusandlikest aktidest homseks midagi kasulikku üle võtta, nagu võeti Eesti Vabariiki kätasa Tsaari-Venemaa kasutamiskõlblikke seadusi.

**MERLE HARUOJA,**  
Harju Maakonna  
Prokuratuuri  
prokuröri abi